

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 147
חשון תשע"ה

מוקד העירוב השכונתי
בני ברק
054-84-83-320

הדרך הסלולה, עם שיירי חוטים קרועים, ושברי לחיים שהיו לפנייהם. הרב היה בצער גדול, למרות שהעירוב אינו באחריותו, אבל הוא חייב שיהיה עירוב כלשהו לבני קהילתו. הוא התקשר לאחראי לספר לו, והתברר שהאחראי יודע ג"כ מהדבר, ואין בידו אפשרות לתקן את ההרס הגדול.

הנושא של אזורי הבניה, הם ההרס הגדול ביותר שיש בעירובים, רוב התיקונים הנדרשים מהאחראים מידי שבוע, הם בעקבות בניה והרחבה ועשיית תשתיות. וברוב המקרים הקבלנים והטרקטורים פוגעים בעירוב בלי חשבון, הם יודעים שעל זה אף אחד לא יתבע מהם לתקן. האחראי בדרך כלל שותק מחוסר אמצעים משפטיים, ונאלץ לספוג לבד את כל הנוקים, ולהתמסר ולהתייעץ בעצמו לבצע את כל התיקונים. ובנוסף לכל, גם לדאוג להשיג את התקציב, [שגם במקומות שיש קופה שכונתית או מימון של המועצה, האחראי צריך לטרוח להגיש בקשות, ולקבל אישורים, ולהמתין עד שיבוא האישור ואחריו התקציב, ועד אז לתקן מכספו, או לאלתר פתרונות הדורשים מאמץ רב שאינו כלול בתשלום].

עמודי העירוב והחבית שנדרשו ע"י הטרקטורים

המסירות וההתמודדות הקשה של האחראים

איננו יודעים להעריך את גודל המסירות של האחראים, וגם אם נחזור ונספר במסגרת זו את ריבוי התקלות והקשיים, לא נוכל לאמוד את המשמעות של הקושי אפילו של יום שיש אחד, שבו האחראי יצא מביתו לבדיקה שגרתית וקצרה, כמה שעות לפני שבת, וגילה שני מקומות שהתקלקלו, והוא מתאמץ ומתייעץ להמציא פתרון כשר, וטורח לבד בלי שאיש יעזור לו, מחפש קרשים, קושר חוטים, וכל דבר לוקח חצי שעה ושעה, עד שהשעה מתאחרת, והוא ממהר לגמור את הבדיקה, מתפלל שלא תימצא עוד תקלה, שאם כן הוא לא יוכל להספיק לתקן גם אותה, ואז כל עמלו לריק ח"ו, כי כשנשארת בעיה אחת כל העירוב פסול. בסוף הוא מגיע לביתו רבע שעה לפני כניסת השבת, ומכין עצמו בצורה מינימלית, בלי יכולת לעזור למשפחתו בהכנות לשבת. כמה דברים שהוא לא הספיק להכין לשבת, חסרים לו במשך השבת, והחסרון מורגש גם אצל בני משפחתו, ואחרי שבת כזו, הוא עומד ביום שישו הבא לצאת שוב אל הבדיקה, שאינו יודע כמה מאמץ היא תדרוש ממנו, מה היא תדרוש מבני משפחתו, ומי יודע מתי הוא יחזור ממנה.

אשריכם מאות האחראים המסורים, השתולים ברחבי הארץ והעולם בערים ובמושבים, אין לנו את האפשרות להעריך נכון, איננו יודעים עד כמה המילים והתרומות שלנו יכולים לסייע בידיכם, ויקיים בכם תפילותינו ביום השבת, "ויכל העוסקים בצרכי ציבור באמונה, הקב"ה ישלם שכרם, ויסיר מהם כל מחלה וכו', וישלח ברכה והצלחה בכל מעשי ידיהם".

יש עמודי תאורה כשרים, ויש פסולים

בהמשך הבדיקה היה מקום נוסף שבו השתמשו בעמודי תאורה ליצור צורת הפתח, ויש ללמוד להבדיל בין שני סוגים של עמודי תאורה, אחד כשר ואחד פסול. בעמודי תאורה החדשים הירוקים, החלק התחתון הוא צינור רחב יותר מהעמוד העליון, ולכן גם כאשר קושרים את החוט מסביב לעמוד [ולא מעל ראשו], שבעצם הוא נקרא "מן הצד", והוא פסול להחשב צורת הפתח (שו"ע סי' ש"ב סי"א), בכל זאת יש להכשירו ע"י החלק התחתון, שהוא משמש כעין לחי [כדוגמת חבית מסביב לעמוד], ונמצא שהחוט עובר מעל לחחי, [בתנאי שהחלק התחתון גבוה י" טפחים, והעמוד ישר מאד בצורה שהחוט מכון בדיוק מעל לחלק התחתון המתרחב. וצריך בזה זהירות רבה ואכמ"ל].

חוט העירוב קטר נון הגד לעמוד מה פסול

אבל יש עמודי תאורה שמורכבים מיחידה אחת, צינור שרחב מלמטה והולך ומתקצר כצורת חרוט, בעמוד כזה כתב החזו"א (סי' ע"א סי"ק י"ב) שגם אם קושרים את החוט מסביב לעמוד למעלה במקום הצר, ואם נסתכל בקו ישר יש מתחת החוט את החלק הרחב של העמוד, הרי זה פסול, כיון שבכ"כ הוא מן הצד של העמוד, ולא שייך לומר

התרחבות הפצת הגליונות

במסגרת המבצע להרחבת הפצת גליונות אלו בנושא העירובים, להביא את ההתעוררות והמודעות לקיום ההלכות של טלטול, הזהירות ממקומות שאין עירוב טוב, ואת לימוד הנושא של העירובים שהיה מוזנח עד כה, לערים נוספות ברחבי הארץ, ולקהילות נוספות הפורחות ומשגשגות בכל מיני מקומות בערי הפריפריה, נרתמו כמה אברכים לסייע בידינו, ובס"ד הגליונות נשלחים בשבועות אלו אל יותר מ-20 ערים וישובים בארץ, ובנוסף נשלחו לחברת הפצה לחלוקה בכ-250 מקומות בירושלים.

אנו מודים בואת לכל האברכים שלקחו על עצמם את התפקיד, הדורש מאמץ והתמסרות רבה, וכן לכל התורמים הקבועים הנותנים בידינו אפשרות לעמוד בהוצאות הגדולות הכרוכות בדבר זה. והיי רצון שכל המסייעים והתורמים יזכו לראות ברכה ונחת מכל יוצאי חלציהם, ויזכו לברכת המזאהרים על השבת, שיהיו להם בנים תלמידי חכמים.

אמנם עדיין יש הרבה מקומות של אברכים ברחבי הארץ, שהחלוקה הנ"ל אינה יכולה להגיע אליהם, ולכן יש צורך גדול בסיוע נוסף, א. אברכים שיכולים לצלם ולחלק לכמה בתי כנסת בסביבתם. ב. תרומת העלויות של חלוקת ערים.

זכות זיכוי הרבים במצות שמירת שבת, תעמוד לכל העושים והתורמים, להתברך בברכה והצלחה בכל מעשי ידיהם, בזכות חיזוק בשמירת השבת, ובפרט בענין נשגב זה, שיש בו החדרת הידיעה והקיום של מצוה שאינה ידועה, והיא נוגעת למעשה לכל משפחה מידי שבוע כל השנה.

נמשכת בדיקת העירובים ברחבי הארץ

במסגרת בדיקת העירובים שע"י מוקד העירוב, בערים וישובים ברחבי הארץ, נבדקו בשבועות אלו עוד כמה עירובים ביישובים ברחבי הארץ. אחד היישובים נמצא בשומרון, ובו קהילה מתחזקת הכוללת גם בעלי תשובה ברמה גבוהה, והרב שמוסר שיעורים ומחוקם, ביקש ממוקד העירוב שיבוא לסייע לו בענין העירוב של הישוב, כי בזמן האחרון הרחיבו את גבולות העירוב כדי לכלול שכונה נוספת, שקשה לפקח עליה, ובקטע הישן התעורר לו ספק וליבו נוקפו על כשרות התל המתלקט שסמכו עליו בעבר.

הבודק נסע אל הישוב, ועבר יחד עם הרב על רוב גבולות העירוב. בקטע מסוים היו תושבים שאינם שומרי תורה ומצוות, שהפריעו להם שמעמידים עמודים לעירוב

לחי שנעשה כדוגמת תמור להסוואה

במקום בולט, ועוררו סערה עד כדי שהיה צורך להסירם. הרב והאחראי החליטו שעדיף להסיר את העמוד ולהשקוט את הרוחות, אבל במקביל לא נותר על העירוב. האחראי המסור המציא פתרון יפה מאוד, וקשר בצנעא חוט דיג דק מעמוד עץ של החשמל אל צלע ההר, והעמיד מתחתיו שני לחיים. אחד הלחיים מוסתר בצלע ההר, משתלב עם הצמחים. והלחי השני שעומד על הכביש הראשי, הוא עשה ע"י לוח של תמור זוהר, והעמיד אותו באופן שאדם לא יעלה על דעתו, שהלוח הוא קשור בצורה כלשהי לעירוב.

וכך צורת הפתח עומדת במקום שעוברים אותם תושבים מתנגדים, והדבר אינו מפריע לאיש. ההסוואה היתה כל כך טובה, שכאשר הרב והבודק עברו בכביש לאורך קילומטר וחויפו את צורת הפתח [והאחראי לא היה איתם, ולא ידעו כיצד היא עשויה], הם לא נמצאו אותה פעם פעמיים, עד שחזרו בפעם השלישית והבחינו בלחי שבצלע ההר, ולפ"ז הבינו שגם התמור שכנגדו הוא לחי.

מדבר זה ניתן ללמוד על הפתרונות שיהודים מסורים למצוות, מוצאים דרכים מקוריות ומיוחדות, על מנת שיוכלו לקיים את ההלכות בכל מקום ובכל מצב. מי כעמך ישראל.

עבודות הבניה והתשתיות – ההרס הגדול של העירובים

הרב והבודק המשימו בבדיקת העירוב לקטע של ההרחבה, ושם גילו למרבה הצער, שהעירוב שהיה איננו. קטע באורך של כמאתים מטרים נהרס כליל, בעקבות עבודות עפר להרחבת הישוב, עברו הטרקטורים וסללו דרך חדשה, והסירו את עמודי העירוב שהיו שם. העמודים עם החביות שהחזיקו אותם, שכבו זרוקים בצדי

גוד אסיק מהחלק התחתון אלא כאשר הוא בולט כעין מדרגה או בחקיקה, כעין החבית והעמודים הירוקים. לכן במצב כזה שקשרו את החוט מסביב לעמוד, העירוב אינו כשר, עד שיעמידו "לחיים" לפני העמודים, שיהיו מכוונים מתחת החוט. הלחיים נחשבים כמו עמוד [ע"י דין גוד אסיק], וממילא החוט נמצא מעל גביו של העמוד [הלחין], ונעשה צורת הפתח כשרה.

הביקור בעירובים מהודרים המוקפים בגדרות

במקביל לבדיקת העירובים הסובלים מבעיות וקלקולים קשים, ביקר הבודק גם בעירובים העומדים ברמת כשרות מהודרת במיוחד. אחד המקומות הוא העירוב של מלזסטון - קרית יערים, האחראי המסור שמח על כוואו של הבודק של מוקד העירוב, לאחר שהוא עומד איתו בקשר בשאלות שמוזמנות לו בעבודת הקודש, ויחד הם הסתובבו סביב כל הישוב. האחראי סיפר בקצרה את החשבוניות ההלכתיות בכל מקום, ואת הוראות המרא דאתרא הגר"י שולמן שליט"א, וכיצד כל דבר נעשה על פיו.

בישוב זה כל הצדדים מוקפים בגדרות ומחיצות, והפתח הינו רק במקום אחד, ויש ג' מחיצות שלימות, לכן אין בישוב זה חשש של דין רשות הרבים, גם לשיטות שאין צריך שיעברו שישים ריבוא. [וגם בנוגע לכניסה החדשה העתידה להיות, הרב הורה כיצד יעשו באופן שלא יהיה חשש לכשרות העירוב]. כמו כן הקפידו שלא יהיה שום חשש של קרפף, ואף המקומות שבספק קרפף, מובדלים בגדר פנימית, [היון נקצה אחד שאינו בשימוש ומובדל בצורת הפתח]. על העירוב הזה אפשר לומר, שהלאו וכל העירובים היו כמורה.

למרות שכל הישוב מוקף בגדרות, גם כאן האחראי אינו מובטל מלטפל בכשרות העירוב, וכל פעם מסיבה אחרת, ועכ"פ צריך לבדוק ולתקן אותו. האחראי הראה במקום אחד דבר שטוב לציין אותו לקראת ימי החורף, שלפעמים הגשמים יוצרים סחף בחול והתמוטטות של אבנים, הגורמים לפסול את המחיצה מתחתיה. במקום ההוא היה שביל סלול, אבל בתקופה שהיו הרבה גשמים רצופים, אירע קריסה קטנה בקצה השביל, מחמת שהחול מתחתיו נסחף וירד במשך הזמן, ואז נוצר חלל של ג' טפחים מתחתיה הגדר. במצב כזה הדין הוא, שמחיצה שיש מתחתיה חלל ג' טפחים, היא "מחיצה תלויה" שהגדלים יכולים לבקוע תחתיה, ואין לה דין מחיצה, ואפילו אם מעל החלל יש בגדר יותר מ"י טפחים, הרי זה כמי שאינו. ואם החלל נמשך על פני "י אמות, או שהוא במקום שהגדר מסתובבת שנחשב "פירצה בקרן זוית", הרי זה פוסל את כל העירוב.

האחראי שגילה את הדבר, מיהר להכניס מתחת הגדר אבנים גדולות, כדי למלא את החלל, שלא יהיה בו ג' טפחים, והמחיצה תהיה כשרה. [ואע"פ שהחלל לא נמשך על "י אמות, מ"מ בגדר רשת שהיא דקה, חוששים גם לעקמיונות קטנות, שיש אומרים [ע"פ החזו"א סי' ע"ב סק"א] שיש בהם פסול של פירצה בקרן זוית]. באותו שבוע שהגענו אירע קלקול אחר באחת החצרות שיישרו את השטח, והטרקטור רמס את הגדר ופרץ אותה יותר מ"י אמות, באופן שהוא פוסל את כל העירוב של הישוב. האחראי סיפר שמיד הוא קיבל טלפונים מתושבים שראו את המעשה, והודיעו על קלקול העירוב, והוא פנה אל בעלי המקום שמיד הבטיחו לסדר את הגדר לפני השבת הקרובה, ואם לא יתקנו אותה, האחראי יביא פועל שיעלה להם ביקר. האחראי אמר לבודק של המוקד, שהעירונת הזו של התושבים, היא בזכות הגליונות השבועיים, המלמדים בצורה מעניינת על מה להסתכל, מה הדין דורש - שיהיו מחיצות או צורות פתח שלימות, שיוצרות היקף שלם מסביב העיר או השכונה.

ג' דינים במחיצות שתי בלא ערב

אחד הדברים המיוחדים בישוב זה, שהשתמשו בחלק מהמקומות בגדרות מסורגים בסגנון החדש, שהם עשויים ממקלות עומדים ושני פסים שוככים. בדין גדרות אלו ידועה השאלה, שיש דין שמחיצות העשויות משתי בלא ערב, כלומר מקלות עומדים ללא מקלות שוככים, אסרו חכמים להקיף בה יותר מבית סאתים, ואם הקיפו יותר מבית סאתים, אסור לטלטל בו [שו"ע סי' ש"ס ס"א]. וא"כ לכאורה הסורגים האלה אינם יכולים לשמש את העירוב.

אבל יש בזה כמה אופנים של היתר, שהלכם שנויים במחלוקת. א. באופן שיש בתוך השטח יותר משלושה בני אדם שדרים באותה שבת, מותר להקיף כדי צרכם, אפילו יותר מבית סאתים, ובלבד שלא ישאר בית סאתים פנוי. לפ"ז כיון שיש בעיר בני אדם רבים, ניתן להקיף כפי הצורך. אלא שבעירוב של עיר או ישוב מצוי מאוד שיש שטח יותר מבית סאתים שאינו בשימוש, ולמרות שאינו בגדר קרפף, מ"מ לענין זה הוא מהווה סיבה לפסול את העירוב.

[ואמנם דעת השו"ע שמותר להקיף עד שיהיה בית סאתים כנגד כל אדם ואדם, אבל המשנ"ב (סק"ח) כתב בשם האחרונים שכל הראשונים חולקים ע"ז, שבכל אופן שיש בית סאתים פנוי, אסור לטלטל]. ויש להוסיף שדעת החזו"א (סי' ע"ז סק"ד) לאסור בכל אופן שהשטח יותר מבית סאתים, אף שאינו פנוי, משום שלדעתו היותר של יותר מבית סאתים לפי הצורך, נאמר דוקא בשיירה בדרך, ולא במי שנמצא בישוב, שיכול לעשות מחיצות טובות יותר.

ב. בגדרות כאלו שיש בהם פס אחד או שניים שוככים, דעת הפמ"ג (הובא בשער הציון שם סק"ב) שנחשב מחיצה שיש בה גם שתי וגם ערב, ומותר להקיף בה גם יותר מבית סאתים פנוי [כל זמן שאינו מוגדר קרפף]. אמנם החזו"א (שם) חולק בתוקף על דברי הפמ"ג, והקשה עליו וכתב שאין לעשות מזה אפילו סניף להקל אלא צריך שיהיו קנים שוככים באופן שאין בין אחד לשני ג' טפחים, מחיצה טובה היא כשיש לה לבד משני הצדדים, בשתי ובערב. ועי' בשבט הלוי מש"כ בזה.

ג. באופן שרק מיעוט מההיקף בנוי בגדרות כאלו, והעומד מרובה במחיצות גמורות, כתב החזו"א (שם סק"ג) שמותר להקיף אפילו יותר מבית סאתים פנוי. ולכן בעירוב של שכונה או ישוב, שרק מעט מההיקף בגדרות מסוג זה, אין חשש לכשרות העירוב. אמנם יש לדון כל מקרה לגופו האם הוא עונה על ההגדרות של עומד מרובה על הפרוץ (כמ"ש בחוברת פתח העירוב, דיני שתי בלא ערב).

פתרונות להכשיר את המחיצות לכל השיטות

בישוב הנ"ל היו כמה צדדים שהסתמכו על גדרות מסוג זה, ולכן הם השתדלו לשנות אותם, כדי לצאת ידי כל השיטות, ולהגיע לעירוב מהודר ומושלם. באחד המקומות הצמידו לגדר רשתות ברזל חזקות, שיש בהם לבד גם בשתי וגם בערב, והם מחיצות טובות גם לחזו"א הנ"ל באות ב'. במקום אחר הם ישבו מראש עם קבלני העבודות ונתנו להם הוראות מדויקות איזה אופן תהיה הגדר, והוסיפו ואמרו שיהיה כמו הגדרות במקום פלוני. והקבלן הלך למקום פלוני, והבין שהכונה לגדר אחרת שהיתה בסמוך שאין בה שתי וערב, ועשה כמותה. לאחר מעשה הם נאלצו להשתמש בה, ולמצוא פתרון להכשיר אותה לשיטת החזו"א.

במקום נוסף הם השתמשו בעוד אפשרות המוכרת בחזו"א, שאם ה' טפחים מגובה הגדר, יש בהם שתי וערב [בתוך ג' טפחים כנ"ל], ורק בשאר הגובה אין שתי וערב, נחשבת גדר טובה, כיון שיש דין עומד מרובה גם מגובה המחיצה. על פי זה היה קטע ארוך מהגדר שהיה עמדה על שפת תעלה של ניקוז מי הגשמים, והנה באופן שרוחב התעלה הוא ד' טפחים או יותר, שיש שיעור מקום [רשות] בתוך התעלה, הדופן של התעלה נחשב למחיצה, ויכול להועיל גם כלפי השטח העליון מדין גוד אסיק מחיצתא. במקרה זה התעלה היתה בעומק כחצי מטר, שהתעלה לבד אינה מחיצה, אבל היא הועילה לגדר שמעליה לענין שיש בה ה' טפחים שהם מחיצה גמורה, והם יוצרים דין עומד מרובה להכשיר את הגדר, גם לשיטת החזו"א שהיא נחשבת שתי בלא ערב.

בזמן האחרון אחד התושבים התחיל לעשות מעבר אל ביתו, ועשה כעין גשר על התעלה, האחראי שם לב שהגשר הזה מובטל את הגוד אסיק של התעלה, כי הוא כג הבולט ומכסה אותה, וא"כ בקטע הזה אין את הצירוף הנ"ל, ולכן השלים בקטע ההוא עוד פסים של ערב בגדר, כדי שגם בקטע הזה יהיה שתי עם ערב לכל השיטות. [אמנם בחזו"א מוכח לכאורה שאפשר לומר עומד מרובה כפול, הדינו שהגדרות שבצדדים שהותרו ע"י עומד מרובה בערב מכח החלק התחתון, יכולים להתיר אח"כ גם עומד מרובה בשתי מצד לצד, ועיין בזה ואכמ"ל].

פתרון דומה ניתן כשבוטל האחרון לשיטה באופקים, שהתקשרו למוקד העירוב ושאלו כיצד בצורה לתקן את הגדרות של השיטה שיהיו שתי עם ערב לכל השיטות, בצורה הכי חסכונית, אבל חזקה. והמשיב אמר להם שיקחו פסי ברזל וילחממו לאורך רוב מג' צדדים, ורק בחלק התחתון של הגדר, שעד גובה ה' טפחים [50 ס"מ לחומרא] יהיו ג' פסים שוככים שאין ביניהם ג' טפחים (22 ס"מ לחומרא), ויקפידו שבסביבות שבגדרות יהיו פסים, ורק באמצע של גדר ישירה יכולים להסתמך על תיקון הרוב]. ויש בזה עוד כמה פתרונות הנוגעים למעשה, ואכ"מ.

חודש כסלו - חודש של שיעורים

בחודש כסלו הבעל"ט או מעוניינים להרבות בשיעורים בכל נושאי העירובים, ללמד את ההלכות המעשיות, לקרוב אל הציבור

ניתן להזמין מגוון שיעורים, לכל רחבי הארץ

כולל: שיעורים בסוגיות מעשיות / הסבר צורת העירובים במונחי / דיני צורת הפתח ולחיים / דיני גוי וממור ועשיית השכירות / דיני התחמוץ, אפשרות להתמקד בדיני מקומות מסוימים / שיעור עם תמונות לכל הגילאים / כינוסים להשתתפות בהוצאות העירוב המקומי.

כוללים ושכונות, בתי כנסת ות"ת, המעוניינים בשיעורים, נא להירשם ולתאם את הזמן והמקום, בטל 0548483320 ההשתתפות במחיר נסיעות בלבד

ניתן לקבל את העלון במייל כשר, לשלוח בקשה ל- 83320@GMAIL.COM

ניתן לתרום במכשירים של "גדרים פלוס" או "קהילות", ע"י חיפוש - מוקד העירוב. וכן במערכת בטל 073-2757-008